

ПАЙШАНБА КУНЛАРИ ЧИҚАДИ

• ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ БОЛАЛАР ЖАМГАРМАСИ ҲАФТАЛИГИ •

• Баҳоси эркин нархда •

1-ИЮН—ХАЛҚАРО БОЛАЛАРНИ ҲИМОЯ ҚИЛИШ КУНИ

Абдувоҳид ТУРАЕВ сурати

ПОЙГАГА ТАЙЕРГАРЛИК

УШБУ СОНДА:

АЛИЖОН САФАРОВ:

ҲИНД
КАМОЛОТИНИНГ
СИРИ

4-БЕТ

ҲАКИМ САТТОРИЙ:

ҲАЁТ ШАЪМИ

6-7 БЕТ

КЕЙИНГИ
СОНЛАРДА:

АҲМАДЖОН ҚОСИМ:

МИТХУН ЧАКРАБОРТИ
БИЛАН СУҲБАТ

ҚУРБОН ШОДМОНОВ:

ИНГЛИЗЧАНИ БИР

ОЙДА УРГАНСА

БУЛАДИМИ?

ҲИММАТ

Элимиз болажон эл. Бу эл кучоғида туғилган ҳар бир бола ҳамиша эл назарида бўлади. Элдошларимиз улар тарбиясига бефарқ қарай олмайдилар. Ҳатто, ота-онасидан айрилган, боқувчисини йўқотган болалар ҳам бунда ўз меҳрибонларини топадилар. Ҳар ким баҳоли қудрат уларнинг бошини силайди. Жумҳурият Болалар жамғармаси бу соҳада кўпгина ибрат бўларлик тадбирлар ўтказиб келаётганини шу ўринда таъкидлаб ўтмоқ жоиздир. Қуйидаги хабарларда сиз жамғарманинг Халқаро Болаларни ҳимоя қилиш кунини кўрсатган фаолияти билан танишасиз.

31 май кунини эрта тонгда-ноқ жумҳурият Болалар жамғармаси ходимлари қиз-гин ишга киришиб кетдилар. Улар мамлакатимизнинг турли бурчакларидан таклиф қилинган меҳмонларни кутиб олдилар. Меҳмонлар боқувчисини йўқотган болалар ва уларни ўз қарамоғига олган яқин қариндошлари эди. Улар ноқушадан сўнг, ша-

ҳар томошасига таклиф этилди. Саёҳат давомида Тошкентнинг диққатга сазовор жойлари, айниқса Тошкент телеминораси меҳмонларда катта таассурот қолдирди.

1 июн кунини тантаналар шаҳар бўйлаб кенг тус олди. Жумҳурият Болалар жамғармасига ташир буюрган меҳмонлар эрталаб «Меҳр-жон» болалар паркига бордилар. Бу ерда улар Тошкентдаги 99-ўрта мактаб ўқувчи-

лари билан учрашдилар. Учрашув давомида карнай-сурнай наволари янграб турди. Мактаб бадиий жамоаси ўнатирилган саҳна концерти даврага фойз бағишлади. Турли хил ўйинлар йиғилганларга манзур бўлди.

Шундан сўнг байрам иштирокчилари жумҳурият кўғирчоқ театри жамоасининг меҳмони бўлдилар. Истеъдодли артистлар билан танишув, савол-жавоблар байрамнинг тантанали қисмига айланиб кетди. Театр жамоаси ўзининг янги саҳна асарини меҳмонларга намойиш қилиб берди.

Тошкент вилоятида, ҳокимият қарори билан 27 майдан 2 июнгача Халқаро Болаларни ҳимоя қилиш кунини ўтказиш ҳафталиги эълон қилинган эди. 27 май кунини Тошкент тумани «Шредер» номидаги илмий-ишлаб чиқариш боғида ушбу ҳафталик «Меҳр байрами» тадбири билан очилди. Сайла 400 дан зиёд меҳмон ташир буюрди. Улар орасида 250 та боқувчисини йўқотган болалар, эндиликда шу болаларга ота-оналик қилаётган уларнинг қариндош-уруғлари ҳамда, турли ташилот ва жамоа-

лардан ташир буюрган олийҳиммат инсонлар бор эди.

«Меҳр байрами» иштирокчиларига атаб богда етиштирилган анвойи ноз-неъматлар билан биргаликда турли хил пишириқлар қўйиб катта дастурхон тайёрланди. Маърака қозонида ош дамланди. Вилоятнинг турли туманларидан келган меҳмонлар дастурхонга таклиф этилди.

Тадбирни Тошкент вилоят ҳокими мўовини Ҳакимжон Ҳамидов очди. Жумҳурият Болалар жамғармаси раисаси Инқилоб Юсупова, вилоят хотин-қизлар қўмитаси раисаси Санъат Азизова ва бошқалар сўзга чиқиб, йиғилганларни байрам билан қутладилар. Улар ўз сўзларида

(ДАВОМИ 2-БЕТДА)

«Оила ва жамият» 20(143)

(БОШИ 1 БЕТДА).

одамларни меҳр-мурувватли бўлишга мажбур қилди. «Экосан» жамғармасининг вилоят бўлими раиси Абдумутал Холиқовнинг нутқини тўп-ланганлар таъсирланиб тингладилар.

Тадбир давомида 200 дан зиёд боқувчисини йўқотган болага «омонат дафтарчалари» берилди. Хусусан, Тошкент тумани ҳокимияти 20 та боланинг ҳар бирига 100 минг сўмдан пул қўйилган «омонат дафтарчасини» тақдим этди. Шунингдек, Зангиота туманидаги «Фаровон» фирмаси 5 та болага 200 мингдан, Янгийўл шаҳридаги ёғмоя ишлаб чиқариш бирлашмаси ва «Ижодкор» кичик корхонаси биргаликда 5 та болага 200 мингдан ва бошқа қатор корхоналар болалар ҳисобида пул ўтказдилар. Ўзбекистонлик туманидаги «Бунёд» ҳисса-

дорлик жамияти эса 5 та болага 1 миллион сўмлик акция қогозини тақдим қилди.

Етим болаларни ўз қарамоқчилигига олиб, улар парвариши билан жиддий шугулланаётган оилаларга ҳам байрам совғалари улашилди. Бекободлик Қўлдош Жўраев, Чинозлик Сирожиддин Салимов, Қўйи Чирчиқлик Суҳроб Ҳамидов ва бошқа бир қатор юраги кенг инсонлар ўз меҳнатлари самараси ўлароқ, турли хил буюмлар билан тақдирландилар.

«Экосан» жамғармаси вилоят бўлими 15 та болага бош-оёқ сарпо кийгизди. «Шодлик» савдо фирмаси ва Ангрен туманидаги бир қатор ташкилотлар ҳам болаларга ўз совғаларини топширдилар.

Таниқли хонандалар Ортиқ Отажонов ва Қозим Қиёмовлар даврага ташириб, ўз қўшиқлари билан барчани хушнуд эттишди.

Байрам сўнгисида ушбу ҳафталик ташкилотчиларидан бири, Болалар жамғар-

маси Тошкент вилоят бўлиш раисаси Мунира Солиқова йиғилганларга омонлик тиллади. Тадбирда ҳиммат кўрсатган ва умуман барча олий-ҳиммат одамларга жамғарма номидан миннатдорчилик изҳор этди.

* * *

1 июнь кунли Тошкент вилояти Оҳангарон шаҳрида ҳам бир қатор тадбирлар бўлиб ўтди. Кун давомида шаҳарнинг «Хонобод» номли истироҳат боғи болалар учун берилган хизмат кўрсатди. Богда, шаҳардаги 2-ўрта мактаб қошида ташкил этилган «Булбулча» дастасининг концерти бўлиб ўтди. Болалар боғчаларининг театрлаштирилган чиқишлари, турли болалар ўйинлари уюштирилди. Кураш ва шашка бўйича болалар ўртасида мусобақалар ташкил қилинди. Байрам баҳона болалар янги ўртоқлар орттирдилар, бир-бирлари билан янгида илоқлашдилар.

И. БУРИБОВ

ЕТТИ КУН

ҚИЗЛАР КЕЛИНЛИККА ДАЪВОГАР

Қарши маданият техникуми қизлари ўртасида «Энг гўзал келинчақ» кўрик-танлови бўлиб ўтди. Техникумда меҳнат қиладиган ўқитувчи аёллар, танловда қатнашган Феруза Ҳазратқулова, Мунаввар Жўраева, Моҳидил Муродова, Барно Расулова, Матлуба Бекназарова каби қизлар ичидан Барно Расуловани гўлиб деб топиб, унинг «гўзал келинчақ» бўла олишига қафолат бердилар.

КИМЭ ЎҚИТУВЧИЛАР ЛОЛ

Наманган шаҳридаги 21-ўрта мактабининг 7-синф ўқувчиси Муроджон Турғунов ҳали кимё фанидан мактабда сабоқ олмай. Шунга қарамай бу бола, яқинда кимё фани бўйича ўтказилган вилоят олимпиадасида 9-синф ўқувчилари сафида қатнашиб, биринчи ўринни олди. Кимёдан муттасил ва махсус сабоқ олаётган олимпиада иштирокчилари бундан доғда қолдилар.

Дарвоқе, Муроджон кимё сирларини отаси Иззатилло Турғуновдан ўрганмоқда.

СОВРИНГА БОЙ АВТОПОЙГА

28-29 май кунлари Самарқандда автомобил пойгаси бўйича Халқаро мусобақа бўлиб ўтди. Мусобақа совринларга мўл бўлди. Ундан, деярли ҳеч бир команда қуруқ қолмади. Халқаро мусобақанинг кўчма биллур кубоги эса, Самарқандликларга насиб этди.

ШИРИН ЧОЙ ИЧИШИМИЗ МУМКИН

Сирдарё вилояти, Сайхунбод туманига қарашли «Пахтакор» ширкатлар уюшмасида шакар завуди қурилмоқда. Завуд ускуналари Тошкентдаги «Технолог» илмий-ишлаб чиқариш бирлашмасида тайёрланмоқда. Корхона шу йилнинг ўзида маҳсулот бера бошлаши кутилмоқда. Хомчўтларга қараганда, завуд «ширинтомоқ»лар учун бир кеча-кундузда 5 тонна шакар тайёрлаб бериши керак.

ҲОКИМНИНГ ҚАРОРИ ҚАТЪИЙ

Жиззах шаҳрида вилоят ҳокимининг қарори билан троллейбус қатнови йўлга қўйилмайдиган бўлди. Қарорга мувофиқ, шу йил охиригача шаҳар марказий кўчалари бўйлаб 13 ярим километр узунликда троллейбус учун электр симлар тортилади.

ТОШБАҚАДАН МЎМАЙ ФОЙДА

«Сенга тошбақа» дея болаларга қўлимиз қуруқлигини англа-таммиз. Бироқ бундан қарангки, тошбақадан ҳам мўмайгина фойда кўрса бўларкан. Навбахор тумани «Гигант» жамоа ҳўжалигида икки йилдан бери уч одам овози: улар тошбақа боқишади. Тошбақалар эса, икки йил давомида 1,5 мингдан 6 мингтага етди.

Яқинда ҳўжалик «тошбақашунос»лари ўз маҳсулотларини мижозларига топширдилар. Полша ва Хитой ишбилармонлари шартномага кўра, 2 мингта тошбақанинг ҳар бирига 20 доллардан тўлаб, сотиб олишди.

Суратда: «Қалдирғоч» дастаси

«ҚАЛДИРҒОЧ» ҒОЛИБ БЎЛДИ

Қашқадарё вилоятининг Шаҳрисабз туманида оилавий ансамбллар, катта ашула ва лапар ижрочиларининг жумҳурият кўрик-танлови бўлиб ўтди. Танлов Ўзбекистон Республикаси маданият ишлари вазирлиги, Халқ ижодиёти ва маданий-маърифий ишлар жумҳурият маркази томонидан уюштирилди.

Танловнинг очилиш маросимида ҳурматли меҳмонлар Буюк Британиянинг Ўзбекистондаги элчиси Паул Берне, БМТ-нинг Ўзбекистондаги доимий вакили Халид Маликлар қатнашишди.

Яқунловчи дастур Амир Темурнинг руҳи шод бўлсин учун «Оқ сарой»да ўтказилди, голиблик ун-вонлари топширилди. Ғо-

либлар уч табақага ажратилди: оилавий ансамбллар ижроси, лапар ва катта ашулалар учун.

Катта ашула бўйича Тошкент вилояти, Зангиота ноҳияси, «Ҳосил» мақом дастасининг бадий раҳбари Саидзалим Қудратуллаевга «Сенсан каримо деб» (Машраб ғазалига Қорий мухаммаси) қўшиғи учун 1 ўрин берилди.

Лапарда ижрочилик маҳорати учун Тошкент вилояти, Бекобод туманидан Матлуба Бобонозова, Бухоро вилояти, Ромитон туманидан Ҳалимаҳон Суюнчиёвларга иккинчи ўрин насиб этди.

Ҳакамларнинг фикрича лапарчилар ичида Биринчи ўринга лойиқ ижрочилар топилмади.

Оилавий ансамбллар орасида эса олий соврин

Қашқадарёнинг «Қалдирғоч» ансамблига насиб этди.

Икки оғиз ансамбл иштирокчилари ҳақида.

Тўйчи Исоқов асли ўқитувчи. Турмуш ўртоғи Ойгул Исоқованинг касби — муҳандислик.

Тўйчи Исоқов фақатгина бадий раҳбаргина эмас, балки яхшигина мусаввир, бўш вақтларида эса дутор, рубоб ва бошқа созларни ясаш ҳам қўлидан келади.

Қўй басталашда Абдураззоқ Исоқов илғор. Дастурда улар «Чўли Ироқ»ни Нодира сўзи билан маромига етказиб ижро этдилар. «Имон» ва «Ватан, энди сен озодсан» ашулалари эса танловнинг шартларига мос равишда ўзининг йўлини топди. Чунки танлов шартларига

кўра: оилавий ансамбллар ўз дастурларида ватанпарварлик, меҳр-оқибатни тараннум этишлари ва мумтоз шоирларнинг ға-

залларига басталанган асарларни ижро этишлари лозим эди.

ОЛИМ БЕКНАЗАР

Ҳ. СОЛИҚОВ сурати

— Холмирза ана, аини шу кунларда сизлар учун энг муҳим нарса нима!

— Қарийб бир ярим миллион аҳолига эга бўлган Сурхондарё мамлакатимизнинг жуда муҳим ва назарда тутилган жойлашган. Бир томонда Афғонистон, иккинчи томонда Тожикистон ва учинчи томонда Туркменистон республикалари бор. Келди-кетди сероб. Бугунги кунда вилоятимиздаги қарийб ўн саккиз минг нафар тиббиёт ходимининг асосий диққат-эътибори оналар ва болалар соғлиғини муҳофаза қилиш, уларнинг бевақт ўлимининг камайишига қаратилган.

Бизга пойтахтдаги II-ТошМИ олимлари ҳам ёрдам беришмоқда. Ҳозирга қадар ту-

ғиш ёшидаги барча хотин-қизларни кўриқдан ўтказдик. Кузатишлар шуни кўрсатдики, вилоятимиздаги хотин-қизларнинг бир қисми камқонлик билан оғриydi. Бу ҳасталик асосан иқтисодий аҳвол билан боғлиқдир. Текширишдан ўтказилган 187 минг 870 нафар аёллар ички касалликларга дучор бўлишган. Баъзи хотин-қизларимиз-

да бир йўла икки-уч хил касаллик бор. Уларнинг — ҳомиладор бўлиши мумкин эмас. Соғлом аёлларда қизил қон таначалари 100-120 фоиз бўлиши керак. Ҳолбуки кўпчиликда бу миқдор 60-80 фоизни ташкил қилади.

Этиборсизликни қаранг, ҳатто ана шундай камқон, камқувват, нимжон аёлларимиз орасида ҳам ҳомиладор бўлаётганлари бор. Бу эса турли нохушликларга сабаб бўлмоқда. Тажрибадан шуни кўраёلمизки, камқон хотин-қизларимиздан заиф (ҳам жисмонан, ҳам ақлан), инжиқ, йиғлоқи, жиззак, урушқоқ болалар туғилмоқда. Она қорнидалик пайтида тўйинмаган боланинг жамиятга ҳам, ота-онага ҳам фойдаси кам бўлади.

— Пулли даволаш қандай фойда келтирапти!

— Пулли даволашнинг фойдаси кўп. Чунки чўнтагидан пул тўлаган бемор даволаётган шифокордан дадил туриб талаб қила олади. Ўз навбатида моддий манфаатдор бўлган шифокор ҳам бор

кучини, маҳоратини ишга солади.

Кейинги пайтларда халқ табобатининг афзалликлари ҳақида кўп гапириляпти. Вилоят тиббиётида бунинг ўрни қандай!

— Мен жарроҳ сифатида шуни айтаманки, халқ табобатининг самараси жуда кам. Экстрасенсларини ҳам кўраёلمиз, фолбину кушночларини ҳам кўраёلمиз. Ҳар замонга бир замон деганлариди, кейинги уч-тўрт йил ичида экстрасенс, табилбар кўпайиб кетди. Вақт аста-секинлик билан ҳамма нарсани жой-жойига қўяди. Касаллиги туфайли экстрасенсу табилбарга чопа-чоп қилган кўпгина беморларнинг ишончи чиппака чиққанини гувоҳи бўлдик. Ким нима деса десину жарроҳнинг тиги, маҳорати, дори-дармонлар ҳамма замонда ҳам ўз кучини сақлаб қолади.

— Тожикистон алюмин заводининг Сурхондарё вилоятида салбий таъсири ҳақида бундан тўрт-беш йил аввал роса кўп гап-сўз бўлган эди.

Ҳозир эса жимжитлик!

— Ҳалиям зарари тегмоқда.

— Илгари врач бўлиб ишлардингиз ҳозир эса катта раҳбарсиз. Демокриманки, кўпга бошчилик қиламан деб беморларни даволаш йўллари унутиб юбормайсизми!

— Раҳбарлик вақтинчалик гап. Вилоятдаги 2-шифохонада ҳар ойда тўрт марта навбатчилик қиламан. Жарроҳлик операциялари ўтказаман. Ҳозир, беш нафар касалим бор. Уларнинг ҳолидан муттасил хабар олиб тураман. Баъзан шундай касаллар ҳам келадики, «Мени фақат Холмирза Хуррамов операция қилсин» деб оёқ тираб туриб олади. Бемор қаттиқ ишониб, илтижо қилиб тургандан кейин иложи йўқ, имкон топиб операция қиламан. Мен раҳбарлик вазифамга чуқур масъулият билан ёндашган ҳолда жарроҳлик касбимни ҳам ишга солиб турибман.

Маҳмуд АБУЛФАИЗ
сўхбатлашди

ҲУШЕРЛИККА ДАЪВАТ ЭТАМАН

Гавжум чорраҳага мошинасини елдириб келган миллатдош ҳамюртимнинг олдида йўловчи чиқиб қолади. У гангиб, тормоз ўрнига газни босиб, тезликни янада ошириб юборади, шошиб қолиб йўл четида одамлар олдида турган қизим Василажонни уриб кетади.

Тонг саҳарда богчасига етолмай акаси, аяси кўзи олдида қора қонига беланиб қолган қизимиз Василажон 5 ёш 2 ойлигида, ҳали дунёга тўймайин уша қуни тунда шифохонада бир азобда оламдан ўтди!!!...

Матбуотда ёзишларича биргина бизнинг вилоятимизда 1993 йили 100 нафарга яқин ёш болани мошин уриб кетган. Республикада эса минглаб...

Мошин азроилми ёки рўлда ўтирганлар?! Ҳиндистонда йўлда сигир ётган бўлса, айланиб ўтиш иложи бўлмаса, то туриб кетмагунча бирорта мошин жойидан жилмас экан. Грузияда хоҳлаган одам хоҳлаган жойидан кўчани кесиб ўтади. Чунки унинг учун ўша жойдан ўтиш зарурат тақозасидир. Буни барча тўғри тушунади. Бирор ҳайдовчи асбиллашмайди. Биздагидек бўралаб сўкинмайди. Болгарияда мошинлар ўтиш йўлакчасида одам қўрилган захоти тўхтади, Эронда бола ёки бирорта аёл кўчага яқинлашиши билан мошинлар таққа тўхтади. Чунки яёв одам аввал кўчани кесиб ўтиши шарт. Чунки инсон ҳамма нарсасдан азиз. Баъзи мамлакатларда рўлда юрадиганлар ҳар 3 йилда, 5 йилда саломатликлари ҳақида мажбурий равишда кўриқдан ўтказилиб турилади. Чунки мошинни бошқариш катта масъулият талаб қилади. Биздачи! Аҳоли яшаш жойлари, қишлоқлар, шаҳарларда кўчаларга ҳушёрликка чорловчи, таъқиқловчи йўл белгилари қўйилган бўлса ҳам аксарият рўлда юрадиганлар масъулият ҳис қилиш-

майди. Йўл қодаларини бузиш одат тусига айланмоқда. Оммавийлашмоқда. Бундай ҳоллар кўпинча қаёққадир шошилиш, этиборсизлик, «фалокат» туфайли содир бўлганликка йўйилмоқда. Аслида бундай воқеалар жамоатчилик муносабатининг, назоратининг сустлиги, лоқайдлик, бошқалар тақдирига беларволик, кибру ҳаво, жазосизлик туфайли кўпаймоқда.

Мошинли қотилларни оқлайдиганлар, уларга меҳрибонлар кўпلىгидан ҳайрон қолдим. «Тақдирда бор экан!», «Қасддан қилмаган-ку!», «Энди болангиз қайтиб келармиди?!» деган сўзлар билан ҳар қадамда йўлнинг тўсиб, қалбингизни жароҳатлашади. Сабабкор ёнида ҳамдард бўлиб уйингизга ёпирилишади. «Қирқ йиллик ошналар» ҳам топилади. Ҳаёт қийинчиликлари, етишмовчиликлар ҳақида гап очиб бир нималар шаъма қилинади. Худди сизнинг фарзандингиз бир буюм-у, сиз шу билан таскин топадигандек! Барчасининг фикри-зикри, хатти-ҳаракати, шаъмаси, мақсади қотилни қутқариш, жазодан олиб қолиш. Дилбандингиз руҳини безовта қилмайин деб қаттиқ гапиролмайсиз, андишага борасиз, чиниғизга соласиз. «Даъвоим йўқ!» деб ёзиб бериб ҳам бундайлардан қўтулолмайсиз! Энди сиз эмас, у жабрлангандек тутади ўзини. Депутатга чопади, адвокат билан нималарнидир пиштади. Фаолларга, уруш ноғиронларига югуради. Утган касалликлари ёдига тушиб маълумотномалар йиғади. «Жўровозлари» билан суд раисига бориб ҳайъат қарорини ўзгартиришларини талаб қилишга сизни ҳам даъват этишади. Бефаросатлики ёки ҳақорат?! Ҳайрон-у лол, қарахтланиб қолсан киши.

Болангни қувноқ кулгулари хиргойилари-ю энтикиб-энтикиб, шошилиб, узундан узоқ жарангдор шеърлар айтишлари, мактабга бўраман деб

ёқимли бир хархаша билан сўммага китоблару дефтарлар йиғишлари, саҳарда ҳовлига чиқиб, тўлиб қўнчиқ айтишлари, тонг қўнчалари билан «хай-й, хай»лаб, талпиниб, қўл силтаб гаплашишлари энди йўқлигини, уйингизни ҳам зулмати ўраганини ҳис қилмайдилар!..

Жазодан қутулиб қолганлар яна кимнингдир бошига етганини, ҳаётига

зомин бўлганини эшитиб сесқанасан киши.

Ялтироқ мошинасида ўтириб фақат ўз тақдирини ўйлайдиган худбинларни ҳушёрликка чақираман!!!

Минглаб куйган, фарзанд доғи — залворли дард исқанжасида юрган ота-оналар номидан барчангизни ҳушёрликка даъват этаман!

Ҳой! Рўлдаги инсон, инсонини ўйла. Мулоҳазақорроқ, ҳушёрроқ бўл! Бир поғона пастга туш. Лаҳзада азроилга айланма. Авлодни асра барака топл-кур!..

Ота-оналар номидан:

Умарқул ЭҒАМОВ

ҲИНД КАМОЛОТИНИНГ СИРИ

Жамият, табиат, инсониятнинг таъриқиёт босқичларида энг аввало оддийликдан мураккабликка томон силжиб борадиган фалсафий бир қонуниятни, табиий боғлиқликини кузатамиз. Файласуфлардан бири «ҳаёт доира буйлаб ҳаракатланишдир» деб айтиб ўтган эди. Мана шу ғояга содиқ қолган ҳолда инсоният камолоти ҳақида фикр юритмоқчимиз. Зеро, инсониятнинг камолот пиллапоялари ҳам битта нуқтадан бошланиб, доира мисоли яна ўша нуқтага айланиб тутадади.

Инсон камолоти ҳақида сўфийлар фалсафасидан ҳам унча-мунча нарсани ўқигандим. Сўфийларда бу нарсани асосан 4 та босқичда: 1. Маърифат, 2. Шариат, 3. Тарикат, 4. Ҳақиқат мисолида очиб берилди. Шуниси қизиқки, мен ўрганаётган ҳиндлар фалсафасида ҳам инсоният камолоти 4 та босқичда экан. Бу уйғунлик динидан, тилидан қатъи назар кишиларнинг барчасини битта негизга, яқна-ю ягона Оллоҳга, яратган эгамга олиб бориб тақайди.

Ҳиндларнинг ҳаётга, борлиққа, қолаверса кундалик маиший ахлоққа муносабатининг асоси бўлмиш уйғун бир тушунча — бу инсон камолотининг босқичларидир. Шулардан биринчиси фарз, қонун, бурч, мажбурият, шахсий фаолият ва ахлоқни ўз ичига қамраб олган дхармадир. Дхарма (санскрит тилидан таржумаси «қўллаш», «қўллаш», А. С. изох) — диний-ахлоқий идеал бўлиб, уни мажбурият сифатида ҳам қабул қилишган. Дхарма асосан дунёвий ахлоқ қонуни бўлиб, инсоният жамияти учун хизмат қилади. Дхарма ҳақида ҳиндларнинг муқаддас, илоҳий битиклари ва китобларида ҳам яхши фикрлар айтилган. Масалан, «Махабхарата»да «Дхарма қонуниларига зўрма-зўракилик билан итоат этиш ярамайди» дейилади. «Бхагавад Гита»да эса «гарчи номукамал бўлсада битта шахсий дхарма бошқа мукамал ҳар нарсадан афзалроқ. Битта шахсий дхармани тўла амалга оширишдан эса улим яхшироқдир» дейилган. Шунингдек, «Дхарманинг белгиланган ахлоқ нормаларини бузмаслик керак. Агар бу мезонларга риоя қилиб, уларни асрасангиз, ўз навбатида дхарма сизни асрайди. Демак, дхарма қондаларини бузиш, ўзлингизни ваёрон қилиш» дейилади «Ману Смирти»да. «Ўзингизнинг дхармагизни ҳаётнинг 4 босқичида, 4 даврида қўллашга ҳаракат қилинг» дейди донишмандлар ҳам.

Қадимги ҳинд аъёнларида 4 та давр ҳақида гап кетади, (ҳиндчасида — «юга»). Булар: 1. Крита, 2. Трета, 3. Двапара, 4. Кали. Бу тўртала давр инсониятда жисмоний ва руҳий сусайишнинг ошиб бориши билан ҳаракатланади. Масалан, Крита даврида одам касалликдан ҳалос бўлади, ниятлари амалга ошади ва бу давр 400 йилгача давом этиши мумкин. Аммо Трета билан бошланувчи даврнинг биринчи чорагида ҳаётнинг ўлчовли дақиқалари сўна бориши кузатилади. Сўнгги даврга ўта бориш билан эса инсонда жисмоний ва руҳий бирлашув содир бўлади. Олий дхармада Крита даври қаттиққўлликдан, Трета даври илм ва итоатга берилишдан, Двапара даври эса қурбонлик маросимини ижро этишдан ва ниҳоят Кали даври ўзликни тўла дхармага бағишлашдан иборат дейилади.

Дхарма босқичида энг қизиқарли насалардан бири — бу ҳиндлардаги табақаланишни очиб беришдир. «Варна дхарма»да айтилишича, ҳиндларнинг 4 та табақага бўлиниши «Пуруша» худоси билан боғлиқ экан. Бу табақалар, 1. Брахман (тақводор), 2. Кшатрия (жангчи), 3. Вайшия (савдогар), 4. Шадра (қашшоқлар)дан иборат.

ратдир. «Варна дхарма»да ёзилишича, инсонларда 2 марта туғилиш, моддий ва маънавий, яъни жисмоний ва руҳий туғилиш бўлади. Масалан: брахманлар бир хил тусда қизғиш сариқ кийса, Кшатрияга мансуб кишилар оч қизил тусда кийинишган. Вайшийлар эса фақат сариқ тусдаги либосда юришган. Уларнинг белбоғлари ҳақида тўхталсак: брахманлар манжа ўтидан, Кшатрия табақасидагилар арқондан (камоннинг арқони), Вайшиядагилар эса жундан белбоғ қилишган.

Жумладан, биринчидан учинчигача бўлган табақаларнинг 2-мартаси қайта дунёга келиши «движок» ёки руҳий туғилиш деб аталаркан.

Табақаларнинг руҳиятга кириб борар эканлиги, ўзимизни қийнаётган саволларга жавоб топа бошлаймиз.

Брахман боласида шубҳасиз ақлий мустаҳкамлик бўлади ва у фақат яқнаю ёлғиз устози — Ведага умид қилади. Кшатрия таълимида ҳам брахман йўлбошчиларининг қўли бор, аммо бу табақадаги болаларнинг ўрганадиган асосий нарсалари ҳарбий санъат ва давлат ишларига қаратилган. Эразмиздан олдинги асрларда табақалар асосан Ариян мажбуриятлари (Ариян — задогон, оқсуяк. Бирор бир ҳинд-европа тилида гаплашувчи оила) асосида ўқитилган. Шунинг учун ўша пайтда ҳиндларнинг тили ҳам (санскрит), маданияти ҳам деярли ўхшаш бўлган. Ариян мафкураси уларни сиёсий, ижтимоий, маданий жиҳатдан шакллантириш билан бир қаторда, ҳарбий соҳада ҳам баркамол қилиб тарбиялашда ёрдам берган.

«Асвалаяна Грхия Сутра»да ёзилишича, инсон 8 ёшида брахманликка, 11 ёшида Кшатрияга, 12 ёшида Вайшияга қабул қилинаркан. Лекин, агарда 16 ёшгача брахман сир-асорини тўла ўрганиб, ўзини шунга бахшида этишга тайёр бўлмаса брахманликка олинмайди. Шунингдек 22 ёшгача Кшатрияга, 24 ёшгача эса Вайшияга тўла табақаланиши лозим.

Табиийки табақаларни бир-биридан ташқи томонлама қандай фарқлашган, деган савол туғилади. Шунинг учун уларнинг кийиниши, юриш-туриши ҳақида ҳам қисқача тўхталиб ўтсак. Олий табақа саналган брахманлар антилола (кийиксимон ҳайвон) терисидан кийим тикиб кийишган. Кшатрияга мансуб кишилар оҳуннинг қашқали терисидан. Вайшия табақасидагилар эса эчкининг терисидан кийим кийишган. Шунингдек, ҳар бир табақанинг аъзоси фақат ўз табақасига хос белгиланган рангда кийинган.

ОИЛА

«Яжнавалкия смрти»да таъкидланишича, оила қурганда эркак ва аёл иложи борица битта табақага мансуб бўлиши керак. Уларнинг зурриёдлари ҳам ота-онасининг чироғини ёқувчи сифатида ўша табақага кириши шарт. Шу билан бир қаторда бу битта табақаларнинг бири иккинчиси билан қўшилганда, қанақа фарзанд туғилиши ҳақида батафсил тўхталиб ўтишган.

Инсон камолотининг иккинчи поғонаси сифатида «Араса» тушунилади. Масалан, қадим Ҳиндистонда «арса шастра» деган мафкура ҳукм сурган. Бу мафкура анча йиллар давомида сиёсий ҳукмронликини барқарор ушлаб турган. Буюк Бхарата (Ҳиндистоннинг қадимги номи) тарихида илк бор шох Виража давлат қонуниларини яратган. Бу қонунда шохларнинг бурчи ҳақида ҳам эслатиб ўтилиб, жумладан, ҳар бир шох ҳукмронлиги

остидаги давлатни умид қилса бўладиган даражада бошқара олиши шарт, дейилади.

«КАМА САСТРА»

Камолотнинг учинчи босқичи сифатида «Кама» («Кама» — сеvgи худоси сифатида тилга олинган) назарда тутилади. Бу босқичда «Кама Састра» илми (сеvgи ва ором илми) ва унинг махсули сифатида юзага келган «Кама Састра Ватсияна» асари (кўпинча «Кама Сутра» деб юритилади) муҳим ўрин эгаллайди. Бу илмлар ҳам моддийликнинг бошқа илмлари сингари борлиқнинг объекти бўлган билиш ҳақида чуқурроқ уйлантиради. Бу асарларда берилган муҳаббат афоришмалари, сеvgи ва ором ҳақидаги ранг-баранг фикрлар инсоннинг нозик туйғуларини чертиб, уни жинсий ҳаётда маълум бир йўналишга солиб туради. Ҳиндларнинг адабиётларида, кўпроқ филмларида муҳаббат доимо олий даражага кўтарилган боради. Балким бу нарсани мана шу илмнинг, шу босқичнинг элементлари таъсиринда бўлса не ажаб.

Донишмандларнинг таъкидлашича, сеvgи ва ором илми саккиз қонунига эътибор берилган, ахлоқий илмларнинг бир қалити сингари одамларнинг қалбига қўл солади.

XIX асрнинг машҳур таржимони Ричард Бартон ҳиндларнинг классик асари «Кама Сутра»нинг инглиз тилига таржима қилиб, гарбга ҳам машҳур қилди.

«Кама Сутра»нинг Ватсияна бўлимида балогатга етган қиз ва йигитларга одоб-ахлоқ бобида ажойиб маслаҳатлар бериб ўтган. Масалан, ҳар бир қиз ўз сеvgисини яширин бир ички туйғу билан ошкор қилиши кераклиги ҳақида фикр юритилган. Шунингдек пардали қиз ҳеч қачон йигитнинг юзига ҳаёсизларча тик боқмаслиги, керак. Агарда йигит билан нигоҳлари бирдангина тўқнашиб кетса, қиз унга ҳалокат бериб қўйган бўлади. Қизнинг ўз қоматини йигитга курсатишга ҳаракат қилиши, гарчи йигит эътибор бермаётган бўлсада унга ўғринча термилиши ярамайди. Йигитдан бирон-бир нарсани ҳақида сўраганда ҳаё билан бошини қўйи эгиб одоб сақлаши, орадаги маълум масофани сақлаб туриши оғизининг ибодли, назокатли эканлигидан яна бир бор дарак беради, дейилади.

Ҳар бир йигит кўриш ва ҳис қилиш хусусияти бўлса балогатга етган қизнинг ҳис-ҳаяжонини англай олиши керак. Қимдаки ички бир сезги билан кузатиш ва ҳиссиётларни ҳаракатлар билан ифодалаш хусусияти ривожланган эрса, қизнинг юрагига тез йўл топа

олади, дейилади Ватсиянада.

Ҳиндларнинг кўпгина афсона ва мифларида ҳиссий сеvgи ва аскетизм (аскетик — ўзини қаттиққўллик ва талабчанлик билан сеvgи ва оромдан тийиб турувчи диндор ёки руҳий олам вакили) орасидаги мураккаблик тасвирланган. Жумладан, Шива ва Кама (худолар) ўртасидаги зиддият ҳам шу нарсани билан боғланади. Шива — буюк аскетик ва бу нарсани сadoқат билан ёндошган худодир. Сеvgи худоси Кама эса Шиванинг аскетизмга бўлган содиқлигини саробга айлантиришга ҳаракат қилади. Ва гузал бир аёлни Шиванинг қўйнига солиб қўймоқчи бўлади. Шунда Шиванинг бирдангина ғазаб қайнаб, Камага қарши уруш бошлайди. Қурашда қўли баланд келган Шива Камани оловда куйдириб, йўқ қилиб юборади.

КАМОЛОТ

Ниҳоят инсоннинг охириги мақсади, камолот пиллапоясининг чўққиси ва диний идеал бўлган дхарманинг узвий давомчиси бўлган Мокша ҳақида тўхталиб ўтамиз. Мокша кўпинча «халос бўлиш» деб таржима қилинсада, ҳинд маданиятида озодлик, эркинлик маъносига кўп учратилади. Мокша босқичининг 4 та асосий йўналишини кўриб чиқсак, моҳиятини тушунасак керак деб ўйлайман. Булар: 1. Бхагавад Гита, 2. Ҳинд фалсафаси, 3. Пуранас, 4. Тантра.

Бхагавад Гита — ғоя ва тушунчаларининг манбаи бўлиб, унинг асосида ўзликни, руҳни тўла Кришна худосига бахшида этиш ётади.

Ҳинд фалсафаси эса 6 та кучли тармоқни ўзига бирлаштиради. Яъни 1. Найя, 2. Вайшешика, 3. Санхия, 4. Йога, 5. Пуравамиманса, 6. Веданта. «Пуранас» санскрит адабиётида жуда ҳам машҳур бўлган асар. Пуранас — афсона ва мифларнинг манбаи бўлиб, унда Шива ва Вишну худолари, уларнинг инсоният билан алоқаси ҳақида ҳам тўхталиб ўтилган. VIII асрда яшаб, ижод этган ҳинд файласуфи Шанкара (илк бор Гита ва Упанишадларга изоҳ ёзган донишманд) ўзининг ёзган гимнларидан бири (эхром гимни)да худонинг жомалини кўришга муҳтож бўлган олий туйғулар ва олий руҳларга ўзликни ҳолисона бахшида этиш ҳақида айтади.

Мокшанинг сўнгги йўналиши бўлган «Тантра» Ҳинди ёки Будда динига мансуб мистик ва магик тоифа саналади. Тантра — бу ишонч, итоат, таълимотдир.

Луғавий маъносига тўхталсак, Тантра санскрит тилидан келиб чиққан бўлиб, «тан» «узайтириш» маъносини англатади. Тантранинг ўзи фундамент, асос демакдир. Тантра йўли гурулар (гуру-устоз дегани) ёрдамида ўргатилиб, унинг асосида табиатга нисбатан ҳам мистик ва магик тушунча ётган.

Алижон САФАРОВ,

Дехли — Тошкент

Жустин ГЛАСС:

ТИРИКЛИК МАШЪАЛАСИ

(ДАВОМИ)

Организмда мия «бошқарувчи» вазифасини ўтайди. Сиз нима ўйласангиз, ўша нарса организмда чуқур из қолдиради. Еқимли уй-фикрлар кайфиятни яхшилайдди. Нохуш, беаъниларча эса тирикликни захарлайди, ички зўриқишни вужудга келтиради. Бу ҳолатларнинг ҳаммасини яхлит маънода руҳий зарба дейилади.

Мен кучли руҳий зарбанинг таъсирини кўп кузатганман. Масалан, мураккаб жарроҳлик операцияси олдидан 32 ёшли йигитнинг сочлари қордек оқариб кетган.

«Инсон ўйлаётганлиги учун ўлади», дейди биологлар. Мен эса бунини бошқароқчи айтган бўлардим. «Инсон нотўғри ўйлаётганлиги учун ўлади».

Яқин-яқинларча миянинг инсон саломатлигига жиддий таъсирини тан олмай юришарди. Энди эса бу масалага муносабат ўзгарди. Тиббиётга оид луғатларда «руҳий-физик таъсир» деган ибора пайдо бўлди, тана ва миянинг узвий алоқадорлиги тан олинди.

Хуллас миянгиз узоқ йиллар бир маромда ишлаб туриши учун тўғри овқатланиш жуда-жуда муҳим. Тўйинмаган ёғли кислоталар билан таъминланган таомларни тановвўл

қилиб туриш беҳад фойдали. Зигир, зайтун, кунгабоқар ёғлари тўйинмаган ёғли кислоталарга жуда бой.

Минерал моддалардан эса мия учун фосфор, олтингугурт, мис, кальций, темир, мағний зарур. Мияга айниқса, Е, шунингдек В дармондорилари керак. Е дармондориси мия фаолиятини бир маромга солиб туради, шунингдек кислородни «тежаш»га ҳам хизмат қилади.

Мияга кўп миқдорда кислород ҳам керак. Шунинг учун қайси озиқ-овқат маҳсулотлари кислород билан тўйинганини билиб олиш муҳимдир. Картошка, петрушка, ерқалампир, пиёз, памидорлар кислородга тўйинган озиқ-овқатлар ҳисобланади.

Айрим мутахассислар 45 ёшдан сўнг мия фаоллиги пасайиб боради, 75 ёшдан сўнг эса ижодий фикрлашга лаёқат йўқлади деб ҳисоблашади. Бироқ машҳур кишилар ҳаётдан далиллар келтирадиган бўлса, бунинг тескарисини кўралими. Масалан, Галилей ўзини асосий кашфиётини 70 ёшда қилди. Бенжамин Франклин 80 ёшда таржиман ҳолини китоб қилиб битди. Дарвин «Инсоннинг пайдо бўлиши» китоби билан дунёни титратганида олтидан ошган эди.

Бу мисолларни келтириш билан мен сизларнинг ҳар бирингиз тарихда чуқур из қолдиришингиз керак, демоқчи эмасман. Сизнинг вазифагиз анча осон: ёшингиз бир жойга борганда ҳам ақл тиниқлиги, фикр теранлигини йўқотмаслик учун, ўз жисмингизни зарур нарсалар билан таъминлаб турсангиз бўлди.

Мия тириклик машъаласи деган гап, таъриф эмас, балки мавжуд воқелиқдир.

Сиз миянгизга узоқ умр кўриш, навқиронлиқни узайтириш ҳақидаги фикрни бемалол сингдиришингиз мумкин. Ўзингизни аъзоларингиздаги катаклар янгиланаётганлиги, мушакларингиз таранг ва эги-лувчан бўлиб бораётганлиги ва бошқа аъзоларингиз фаол ишлаётганлиги, аъзон баданингиздаги барча жараёнлар кўнгилдагидек кечаётганлигига ишонтитиб боринг. Буларнинг барини сиз қисқа, лўнда бир жумлага жойланг ва бўш вақт топилди дегунча (масалан, транспортда ва уйқуга кетиш олдидан) такрорлашга одат қилиб олинг. Таъсир янада самаралироқ бўлиши учун қайта-қайта такрорлашдан асло эринманг.

Маҳмуд АБУЛФАЙЗ
ўзбекчалаштирди

Оила

33 ЁШДА

Тошкентлик, турмушга чиқмаган, бўйи 165 см, олий маълумотли, бичиш-тикишни билади, санъат ва адабиётни яхши кўради, хушбичим, оғир-босиқ, покиза ўзбек қизи, 32-38 ёшгача бўлган, бўйи 170 сантиметрдан паст бўлмаган, кенг фикрли, одобли, дилкаш ўзбек йигити билан танишмоқчи ва мустаҳкам оила қурмоқчи. Маълумотининг аҳамияти йўқ. Қайси вилоятдан бўлса-да у билан яшашга рози. «Оила-316» мактубларингизни кутади.

18 ЁШДА

Фарғоналик. Урта бўй, келишган, ёқимтойғина жувон, вафодор, ростгўй, [бошқа шаҳардан бўлса ҳам рози] уйли-жойли, меҳр-оқибатли инсонга турмушга чиқиб, бир умрга садоқатли оила соҳибаси бўлиш истагиди. «Оила-317»га деб ёзинг.

Абдул Ғани ЖУМА сурати

ТАБРИКЛАЙМИЗ!

Ҳурматли ва азиз тоғам ФАРҲОД! Сизни навқирон 20 ёшингиз билан табриклайман. Сизга тансиҳатлик, ишларингизга равоқ, хонадонингизга тинчлик-хотиржамлик тилайман.

Жиянингиз ЖАҲОНГИР.

Сингилжоним ЖАМИЛА! 6 — июн туғилган кунингиз муборак бўлсин! Толеинг порлоқ, ҳаёт оғдобинг чарақлай-версин, опагиз ШОҲСАНАМ. Шаҳрисабз шаҳри

Ҳурматли ПАДАРИ БУЗРУКВОРИМ!

53 ёшга киришингиз билан қутлайман. Сизга дунё тургунчалик узоқ умр, сиҳат-саломатлик тилайман.

Ўғлингиз АБДУЛАЗИЗ, ТошДД химия факультети 4 курс толиби, Жиззах вилояти, Фориш ноҳияси.

Ҳурматли Оловхон САМАДОВ! Қутлуг 50 ёшингиз муборак! Мустақил юртимизнинг эртанги авлоди-йўқувчиларга таълим беришда 30 йилдан ортқ фаолиятингиз самарасини, фарзандларингиз ҳузурини кўринг.

Сизга бардавом соғлиқ тилаймиз.

Амир Темура мактаб жамоаси, Чироқчи тумани.

Ҳурматли синфдошим ОЙГУЛ!

Мен сени 3 июн таваллуд топган кунинг билан табриклайман. Доимо сиҳат — саломат юришингни, мурод — мақсадингизга етишингни, 100 ёшни юзини кўришингни тилайман.

Мадина ЖАМОЛОВА
Бухоро вилояти.

ГУЛИСТОН! Туғилган кунингиз билан чин юракдан табриклаймиз. Сизга узоқ умр, сиҳат-саломатлик, ҳамда бахт тилаймиз деб дугоналарингиз ГАЛИЯ, НАФИСА, НАСИБА.

Жаҳжон жиянимиз ФЕРУЗАХОННИ бир ёши билан чин юракдан табриклаймиз. Илоҳо, Ферузахонни қадами қутлуг, ҳаёти ширин, умри узун бўлсин.

Тоғалари ЗОИР, ЗАФАР, опаси ДИЛБАР.

ИЗОҲ: Оила қуриш истагини газетимизга танишув-тақлиф эълонларини билдирган йигит ва қизлар! Оила-278, 252, 309. Сизларнинг номингизга келган мактублар ўз

вақтида қўлингизга тегишини истасангиз, тахририятнинг «Оила» бўлимига келиб учрашинг.

ИЗОҲ: Сизнинг имкониятингизни чамалаб кўриб, эълон баҳосини бошқа рўнома-ларга қараганда энг арзон нархда белгилладик. 1 босма белгилани баҳоси — 20 сўм. Табрик сурати билан берилса, битта суратнинг баҳоси — 5000 сўм, танишув эълони — 2000 сўм.

10 кун муҳлат ичида бериладиган шошилинч эълонлар икки баравар қимматлашади. Табрик, эълонларнинг тексти ва тўланадиган пулини почта ёки телеграф орқали «Оила ва жамият» тахририяти маъмурияти жўнатишингиз ёки тахририятга келтириб беришингиз мумкин.

Дераза

ЎҒРИЛАР ОРЗУ ҚИЛГАН УЙҚУЧИ

Чикаго полицияси уйини ўғри урган бир кимсадан таъвоқубда қолишди. Унинг уйқуси шу қадар қаттиқ эканки, ўғрилар уйдаги кўч-кўронни, ҳатто қозон-товоқдан тортиб, шифтда турган лампочкача, улкан шаф ва музлаткич-гача йиғиштириб кетганда ҳам ҳеч нарса сезмабди. Қачонки, уйқудан уйғонганда тўрт девор ва ўзи ётган дивангизга хонада қолган экан.

ХАВФЛИ СЕВГИ

Олмониялик эр-хотин Стейнерлар машинада Рейн дарёсига ўрнатилган кўприкдан ўтаётиб, «ишқ»га чалғиб қолишди, машина дарёга қулади.

Омадини қарангки, улларнинг машинаси чўккан жой яқинида полиция қайиғи сузиб юрарди. Полициячилар тезда эр-хотинни қутқариб олишди ва... дарёни бензин билан ифлослантиргани учун жаноб Стейнерга жарима солди.

АЁЛЛАР ОРҚА ЭШИКДАН

Ироқнинг серкатнов кўчаларида янги аълана қўллана бошланди. Бу ерда эркаклар автобусларнинг олд эшигидан, аёллар орқа эшигидан чиқиб-тушиши жорий қилинди. Эрон давлати ҳам бу соҳада дадил «юриниш»лар қилмоқда. Улар ҳатто, аёллар учун алоҳида, эркаклар учун алоҳида таксилар қатновини режалаштирапти.

КИМ АЙБДОР

Янги Зеландиялик ўн олти ёшли Синтия Барр исмли қиз ўз ота-онасини «хунук қизни дунёга келтирганлари учун» судга берди. Ешгина Барр хоним, қачонки ота-онаси унинг юзини операция қилиш ва даволаш учун кетадиган харажатларни тўлаб туришга рози бўлсаларгина ўз аризасини қайтиб олишини таъкидламоқда. Унинг айтишича, агар шу ҳолда қоладиган бўлса, 19 ёшгача жуда «бадбашара» бўлиб кетармиш.

«ЕЧИНИБ КИРАВЕР...»

Чиройли овозга эга бўлган 75 ёшли Марianne Л. пул топшининг янги усулини ўйлаб топди. У эркакларга телефон қилиб, ўзининг «қиз-овози» билан аврайдди. Сўнгга ўз уйига учрашуга таклиф қилади. Фақат бир шарт билан: эркак эшикдан кирганида «онадан туғилгандек» ҳолатда бўлиши керак...

Кампиршо янги-янги «меҳмон»ларни таниш полициячи билан кутиб олмақда ва «меҳмон»лардан бундай уятсиз аҳволда уйига кирганлари учун мўмай пул ундирмоқда.

«Оила ва жамият» 20(143)

Севги, ул ўзи кўп эски нарсалар, лекин ҳар бир юрак они янғортади.

Ҳоди Тоқтош
Узоқдан чўпон қўналғасига кўзимиз тушгач, адашмаганимизга ишондик. Йўлда роса ичимизга ҳаросон тушди: нима бўлганда ҳам улоқиб кетмайлик-да. Бирор фожиа рўй бермаслиги мумкин-у, сарсончиликни айтмайсизми. Дуч келган одамдан суриштириб келавердик. Йўқ, мўлжални тўғри олган эканмиз. Тиниқ осмонда ожиз из қолдириб ўрлаётган тутун ғайратлан-тириб юборди. Ҳайдовчи газни қаттиқ-роқ босди.

Бундай чексиз яйловни биринчи кўришим. Айниқса, майсалар ҳайратини охири. Йил бўйи қуёш тигида ҳансираб ётувчи кенгликларни қандайдир тап-тақир ҳолда тасаввур қилишга одатланиб қолган эканмиз. Сегрегин баҳор саҳоватидан тўйинган заминда турли ўтлар шунчалар гўж униб чиққани, тағна ташласангиз елкасида тўтиб қолади. Атроф муаттар ҳидга тўлган. Яна бор бўйи ашиқлик. Ботаётган қуёш нуралида жами ранглар жилваланади. Сарин ел эсиб турибди. Ана шундай сеҳру нафосатга тўлган баҳмал қирларда ялангоёқ иргўшлагин, бағринги ерга бериб, заминни қаттиқроқ қучкинг келади.

Қўрадан бирданига учта ил отилиб чиқди. Тап тортай машина томон югуриб кела бошлади. Бақувват пайлар ҳурпайган жунлари остидан аниқ билиниб турарди. Машина ойналарини ёпиб олганча кута бошлади. Анчадан кейин ўрта бўйли, ихчам гадали одам ичкаридан ҳай-хайлаб чиқди, итларни қувиб юборди. Машина билан деярли останинг тагига бордик, итларнинг ваҳимаси йироқлашмаган эди. Мезбон қучоқ очиб куттиб олди. Чап томонда алоҳида қурилган меҳмонхонага кирдик. Тўғрида бола-чақалар бошпанаси, ўнгда—Бос-тирма, ҳовли уч томондан иморатлар билан қуршалган, дарвоза тараф эса девор билан ўралган. Яқин атрофда жон зоти йўқ, кўз илган жойдан шу хонадон кўнрайдик. Ҳовли-жойнинг пана қилиб олингани, мустаҳкам дарвоза, яна деворда ташқариға чиқиш учун икки-уч жойда эшиклар ўрнатилгани хонадон соҳибининг миллий аъёнларимизни жуда ҳурмат қилишдан далолат берарди.

Уй ичи унчалик совуқ эмас, шунингдек, унчалик иссиқ ҳам эмас. Эт бироз жунжикади. Турда эрганақ—бир жуфт тахта оёқлар устида тўсин ўрнатилиб ясалган тахмон, унда бўғча, бўғжамаларда кўрпа-тушаклар, тозалик моллар турмаклиниб, тахлаб қўйилган. Бўғчаларнинг ҳар бирига соҳибидек қилиб оқ пилтадан «кокил»лар ясалган, пилтанинг учигаги ил толалари бугдой посяидек гуялиниб, пўпак қилинган, пўпаклар турли ранглардаги иллар билан безатилган. Жойнинг тепасига оқ чойшаб қопланган қуроқ ёстиқлар тахланган. Хона турли дала кўкатлари ва арзон атир ҳидининг қўшиливидан муаттар бўйга тўлган.

Ҳадемай дастурхон ёйилди ва сопол косаларда қатиқ тортилди. Дўлан ака ўзича гиргиттон бўлар,

**Яхшининг юзи жаннатдир,
Ани кўрмоқ ғаниматдир.**

деб шевр ўқир, «энди бир келибсиз—хуш келибсиз» деб тақорларди. Қатиқхўрлик бошланди.

Мезбон сўзамол, дилкаш одам экан, сўхбатимиз тез кўр олди. Гап қатиқ устида кетди, Зармитанда қатиқни қосада уйитишларини, уни пичоқ билан кесиб ейишларини эсладик. Тангриҳарам, Вори қатиқлари тилга олинди. Куртова, чалоп, коччи деган овқатлар ёдланди.

Гап мавзун бошқа томонга—собиқ директор билан чўпонларнинг жанжалига бурилди.

— Эси бор раҳбар бизлар билан тирашмайди,—деди Дўлан ака,—мен, Ҳайит Бойқул—серкамиз, суруви исталган томонга бошқарамиз. Нима бўлди, ўзи бевурд бўлиб қолди. Бу машиналарни—ҳовлидаги қора рангли «Волга», яшил «Нива», оқ «Жиккули»ни кўрсатиб,—бармоқ қайтариб олганман. Бугун ҳеч кимнинг

чўпон тағига кўзи учиб ётгани йўқ. Ҳамма нарсани яхши тушунамиз. Эй, ука чўпоннинг сурувда давлатнинг молча чағанаси бўлмаса, судралиб юрмайди, Олинг-э, чой совимасин.

Ҳарорат анча кўтариб қолгандек эди, телпақларни ечиб, бош яланг бўлиб олдик. Тирсакка яна биттадан ёстиқ қўйиб, баралла ёнбошладик. Гурунқ қизийдагандек эди. Бу орада катта товоқда қабоб келтирилди. Обдон қиздирилган ёққа ташлаб олинган ширвоз эти балиқ гўштига ўхшарди. Дўлан ака қип-қизил бўлиб пишган қовурдоқларни меҳмоннинг олдига суриб илтифот қилади. Унинг ҳаракатларидан самимият балиқ турарди, кўзларида маъсумлик бор эди. Бу одам оёқ етмас жойларда унган майсадек тоза кўринарди. Унинг чеҳраси мўйлов бўлмаганда меҳрибон ва кўп болали аёлнинг рўхсориға ўхшарди.

Мухбирларга хос қизиқиш билан Дўлан аканинг ёшлиги ҳақида гап очдим.

— Ўн саккиз йил, ўттиз олти ёшимгача тоат-ибодат қилдим. Рўза-ю беш вақт номозни тарк қилганим йўқ,—гап бошлади сўхбатдошим.—Домлам қаттиққўл эди. Нишонга кўчиб келдик-у (бизлар асли Душанбе-данмиз), кўп нарсалар ўзгарди.

Қия очиқ эшикдан шомол уриб турибди. У узоқ-узоқлардан хилма-хил майса бўйларини, энди очилаётган гуллар ҳидини олиб келмоқда. Буларнинг ҳаммасига чўпон кўрасининг таниш иси қўшилиб кетган. Элас-элас кўзичоқларнинг маърагани қулоққа чалинади, узоқда ит увиллаб ҳуради. Кейин бирданига сукунат чўқади. У баъзан бизнинг қайноқ дарағимизни ҳам эгаллаб олади. Шунда борлиққа қулоқ тутсанг, музаам бўлишда фақат шу чўпон хонадониде, хира чироқ атрофидагина ҳаёт бордек, теваарак-атроф узоқ-узоқларга чекингандек, ҳаракат тўхтагандек туюлади. Шунда бирдан турфа хил бўйларга тўйинган эпкин оқланмаган деворлар бўйлаб кезинади, кейин бизнинг юзларимизни силаб елади, мудоқроқлиқ тартилади-да, сўхбат давом этади, мезбон бошидан ўтганларини сўзлар экан, қандайдир тўғу унинг сўзларини бўлмай тинглашга ундарди. Унинг кўп умри ҳилватда кечган, одамларнинг лойқа оқимиға кам аралашган, шунданми, кишининг аксар болалик ёки йигитлик даврига хос қилиқлар, хотиралар заҳа урмай, бисотида тоза сақлангандай эди. Баъзан чўқур «уф» тортар, баъзан жўн аскияға ҳам қаҳқаҳлаб куларди. Андиша сақлаб ўтирмас, одобсиз гапларни айтмасда, тилининг учиданиги ичига ютмасди.

— Мен бир Мажнун одамман,—деди мағрур, кейин «культурий» эканлигини ҳам кўрсатмоқчи бўлгандек, ғайри тилдан сўзлар қўшиб гапира бошлади,—бу дунёда идеалний кишилар билан ошно бўламан. Қудасуда («туда» эмас) қиладиган бўлса, қўл силтаб кетаман. Мен Мажнунман,—овози ўктам ва дадил эшитила бошлади.—Муҳаббатим юрагимда қолган. 39 йил бўлди... Чин ошпақлар бир-бирига 40 йилда эришар экан...—Дўлан ака болаларча бокира кунларини эслаб кетди.

— Ёлғиз йигитман, фақат бир синглим бор,—чўқур сўйлаш олиб гап бошлади Дўлан чўпон,—ўн саккиз ёшгача бўлган умрим иситмадек эсимда қолган. Оч-юпун яшаш. Пада-ру волидам нариги дунёга шошиб, эрта жўнаб қолишган экан. Амакимнинг кўлида ўсганман. Шу десангиз, урушдан кейинги вақтлар, йил оғир. Қўй боқаман. Кўнглим маърифат истаб, муллага бордим. Қабул қилди. Зеҳним тез, айтганини айтгандай илиб оламан. Кўнглим ярим одам, яхши сўзининг ғадосиман. Қўл-оёғи енгил бўз боламан. Устозимнинг илхоси тушиб қолди. Уй ичига ҳам қарашим

юрдим. Қурбақада ҳам ҳавас бор, дейдилар. Домланинг қизларига ишқим тушиб қолса бўладими? Ҳа, кўнглим подшолик истамай қолсин, етимлигим, оч-юпунлигим етмасиди?—Дўлан аканинг кайфияти кўтарилиб кетди, очилиб сўзлай бошлади.—Домлага илхосим чексиз, бутунлай измига бўйсундириб олган. Тилимдан калиман шаҳодат тушмайди, беш вақт намозни қазо қилмайман, тавба-тазарру, тоат ибодат. Дилим пок, кўнглим равшан. Мулламу гуноҳу савобни шунчалик ўқтирганики, савоб учун яшайман, гуноҳнинг кўчасига қирмайман, деб онт ичганман. Инчунун, қизга тегишидан мислсиз гуноҳ йўқ-да. Бировнинг хотинига сўқлиниб қараш ҳам гуноҳи азим... Эй мен бир Мажнун одамман, муҳаббатим юрагимда қолган.

Ишқ сарғузашти тилга қираётган эди. Дўлан ака шох достонининг авжига яқинлашган бахшига ўхшарди. У чирпанарди, безовталаниб, ёстиқни гоҳ у тиззасига, гоҳ бу тиззасига айлантирарди. Пиёладаги чой аллақачон совиб қолган, тун эса қоронғулашарди.

— Шу йўсин уч йил ўтди. Домланинг юзига оёқ қўймадим. Фаросатли одам эди, балки менинг ишқимни сезгандир, бирор марта панд бермади. Қунига қизининг бўйини узоқдан бир-икки бор кўрсам бўлди. Қуни билан дилим ёруғ бўлиб юради. Бир марта қўлидан ушлаганман. Тикарчага кўпчилик ўтин теришга бордик. Йўлда дарёдан ўтиш бўлди. Орқамдан келётган экан, қирғоққа чиқишда қўлимни узатсам, қайтармади. Бармоқларининг тағти ҳалиям қаттиқдан кетгани йўқ. 39 йил бўлди. Рўза қиёматда ҳам оқ билаги меники. Бунга эрига ҳам айтганман. Шунча, чинакам ошқинлар бир-бирини кўриб юриш учун севади. Моҳ билан Муштар ҳам шундай бўлган-да... Гоҳида юзма-юз келиб қорар эдик. Оҳ, шу чоқ бутун дунё залворини ташласа Дўланнинг елкасига, у отса палахмон тош қилиб Миррихга томон. Қиз ҳам суяди, юрагим билан сезаман. У менинг мизратул аъмолим эди. Мумкин бўлса, қуни билан ўтириб жамолига термулсам. Ана шундай қўйга тушдим. Ишқ ҳам йигит юрагининг бир жавҳари экан.

Мезбоннинг ҳикояси анча мароқли эди. Уни қиёматга етказиб ёза олмаганимдан ҳижолатдаман. Фақат кўз олдимга эғнида одми чопон ва қўй терисидан телпақ, белини сириб боғлаган ўспирин ва адрас мурсак кийиб, шол рўмол ёпинган қиз келавари. Илк баҳор очилган бодом гуллари-дек қирмизи ранг тўйгулардан музайян қабларда орзу гупиради. Улар ёнма-ён туришибди. Йигитнинг тили айланмади. Айтдиған гаплари шунча-

лар кўпки, қай биридан бошласин? Қиз ҳам бошини эгганча сукунатда, фақат бармоқлари билан рўмолининг савоқларини ўйнайди. Илоҳий ҳолат—шу чоғ ер ўз маҳваридан чиқиб икки ёш атрофидан айланаётгандек. Тевааракдаги жонли ва жонсиз ашёларнинг кўзи шуларда. Икки мусаффо қалбада эса Тоҳир ва Зухро умридан мерос қолган мангу қўшиқ садо беради, оқ қоғознинг тоза юзига илк марта биринчи сўз ёзилади: ИШҚ.

Чўпон сўзлаш, балки қуйлашда давом этади. Мен эса мезбоннинг кўнгли учун эмас, сидқиқидан берилиб тинглайман. Рост, оқшом денгизига гарқ бўлиб кетаётган чексиз Сулувайдон яйловини кезиб, бу қўналғани излаганимда ҳафсалам пир бўлган, нафас ростлайман-у, тез ухлайман, деб ўйлаган эдим. Бунга ҳозирги мутаассир ҳолатимга қиёс қилинса, мўъжизага дуч бўлгандайман. Дўлан ака энди секин, салмоқлаб сўзларди.

— Амакимга сўз очдим. Домлага оғиз солган экан, қайтармади. Бахт қуши бошимга кўнгандек қувондим. Домла покдомон одам эди, ўзи эргаштириб бир кун бозорга олиб тушди. Тўйга қўй керак эди. Анча йўл тортиб борсак бозор—карантин. «Келаси бозор келамиз», деб далда бердилар устозим. Амакимнинг ҳам ҳеч вақоси йўқ. Келиб «Иш битмади», дедим. «Бўлмабди-да», деди. Келаси бозор... қўймаса бўладими? Баттол ҳаражатдан қочдим, бошқа фикрга бордим, «бормайсан»деб олди. Худонинг зорини қилдим, ялиндим, ялиндим, ёлвордим—рози бўлмади. Устозимнинг олдига бебурд бўлдим, қизга ҳам кўринишга юзим бормади. Бахтимдан айрилдим. Энди бу жойлар менга бегона эди. «Ҳайт» дедим-у, ташлаб чиқиб кетдим.

Гап орасида қизнинг исми Зулайхо эканини билиб олдим. Дўлан ака севгилисининг отини тили остидеги сирини ошқор қилаётгандек шивирлаб айтди-да, томоғини тақиллатиб қўйди.

Дўлан ака бу ҳикоясини тез-тез сўзлаб турса керак. Балки етим қалбига шундан таскин олар. Гарчи овози мунгли ва бўғиқ эшитилса-да, чеҳрасида ҳам қўланқаси йўқ эди. Аксинча, аччиқ тақдир ҳазили—йигитлик орзуси бир қўй туфайли барбод бўлганига киноя рамзи сифатидами, юзига ним табассум ёйилган, маъносиз жилмаяр эди. Кўзидеги шуъла хира торган, ўзи ҳам муштдек бўлиб қолган эди.

— Пешонамга яйлов тўла қўй ҳам ёзилган экан—деди қаддини кўтариб—ҳозир хоҳласам битта эмас, ўнта-юзтасини сўйиб ташлайман.—Пиёла-ларга чой қўйди. Дўлан ака ёш бола эмас, йиғлоқилик даврлари ўтган.

(ДАВОМИ 7-БЕТДА).

БОШИ — 6 БЕТДА

Бир зум тин олди-да, ғамгин ўтмишдан баралла бугунги шодлигига қайтди:

— Барака ҳам, бойлик ҳам, давлат ҳам шу бўлди. Уч марта тўй қилдим, қанча ошна-оғайни, таниш билиш келиб кетди. Ҳаммаси хурсанд. Барибир кўнглимнинг бир томони бўш-да.

— Янға қариндошларданми? — Аёлим — тожиклардан. Одамнинг фарқи бўлмайди. У ҳам чўпоннинг қизи. Тожикистондан келиб анча юрдим. Бўлмас экан. Овулдошлар эплаб, тушириб берди. Худога шукр, хурсандман. Уч ўғил, тўрт қиз ўстирди. Бадавлатман. Болалар соғ бўлсин. Мол дунёда-ку вафо йўқ.

— Зулайхони янғага айтиб берган-сизми?

— Мен бир ичи яланг одамман. Бунча нарсани сизгидира оламанми? Айтганман.

— Рашк қилмадиларми? — ўсмоқлаб сўрадим.

— Йўқ, тушунади. Кулади. «Яхшиямки эриша олмабсиз, бўлмаса, сизни қаердан топар эдим», дейди. Аёлимдан ёлчидим. Шу пайтгача бир оғиз ёмон гапирганим йўқ. Бошимда тутти

юрсам, дейман.

Сухбат поёнига етиб борарди. Дўлан ака узоқ айрилиқ учрашувларини ҳикоя қила бошлади.

— Эрга текканини, бир неча фарзанд кўрганини билардим... Синглим ўша ерда яшайди, бориб тураман. Эшитишимча, эри мени юзига солиб, қийнар экан. Орадан кўп йиллар ўтди, сочга оқ тушди, набирали бўлдим. Лекин юрагим ўшанда қолган. Бир боришимда тўйга «қуллук бўлсин» баҳонасида кўришга аҳд қилдим. Бир оғайним, кўвем — уч киши бўлиб бордик. Дарвозадан киришим билан югуриб келиб эрининг кўзича кўришди. Ўйга кириб ўтирганимизда чиройли қизил гулли чойнакда чой дамлаб пиёласи билан олдимга келтириб қўйди. Ўзим қўйиб, ичиб ўтирибман, ҳеч кимга узатмайман. Эри тилга кирди:

— Чойдан бизларга ҳам узатинг.

— Узатмайман, — дедим. Шу кеча ҳамма нарсаси тайёр эдим. — Бу чой мен учун заказной дамланган.

Чиқиб кетиб, бошқа чойнак олиб келди. Овқат келгач, арақни бошлади. Сувдек кетади. Ҳар хил гап-сўз бўляпти. Ун олти шиша бўшади. Ҳамроҳим етиб қолди, кўёв кетди.

Аста гап бошладим:

— Хотинингни бузуқ, дер эмишсан, қандай гувоҳинг бор? — дедим.

Гапни айлантиради, куда-суда дейди. Икки кўзим белидаги пичоғида. Хотинини қақирди.

— Хотинлар олло-таолодан эркакни сўраб келган ҳизматини қилай деб. Сен нимага бунга хўрлайсан, — дедим. — Додингни кимга айтсанг ҳам суйганман, лекин хиёнат қилмаганман. Қўлдан бир ушлаганман. Қаерга борсанг ҳам қиёматда оқ билаги меники.

Аёлни дийдаси тўла ёш, сел бўлиб йўғлади.

— Йўғламанг, — айтинг — дедим. Юрагимнинг бир тори узилиб кетгандек бўлди. Зулайхо бир зум тин олди-да, дадил туриб:

— Бу дунёда. — ...деди барала — Сиз учун яшашман.

Қулоқларим шангилаб кетди. Эрининг ранги қув ўчди. Эгилган бошини кўтарди-да:

— Қойилман, — деди хириллаб ва йўғлаб юборди. — Менинг ҳам суйганим бор эди, мен ҳам ета олмадим.

Кўзимга ёш келса-да, куч билан тўхтатиб қолдим.

Мижога қоқмай тонг оттирдик. Эри

ҳам мард экан, бошқа гап-сўз қилмади. Эрталаб чиқиб кетдим.

Бошимга бу савдо тушганига 39 йил бўлди. Чин ошқлар 40 йилда дийдорига эришар экан. Шунга бир йил қолди. Мен ҳам келаси йил ниятима етармиканман-а?

Ҳозиргина ўлимдан ҳам кўрқмай, рақибига тик қараб, нафсониятини ҳимоя қилиб ўтирган доворак одам бир зумда ёш болага айланиб қолган эди. У менинг бир оғиз гапимга мўназир, менинг истагим билан ҳамма нарсани ўрнига тушадигандек, жўлаиб термиларди.

— Етасиз, етасиз, — дедим астойдил, — яхшиси куда бўлиб кўя қолинг.

— Шундай гап ҳам бор. Синглим ўғлига бир қизини сўратган экан, эри кўнмай турган эмиш...

ТУН қуюқлашди. Янги бир дунё сарфини бошдан ўтказгандек қарчадим. Уйқу элтиди. Кўзларимни юмдим, қаршимда тубсиз зулмат намоён бўлди. Унга қаттиқ, жуда қаттиқ тикилдим. Узоқдан ожиз бир шўъла милтиллагандек бўлди. Хайрият, ҳаёт шаъми ҳали ёниқ. Демак, яшаса бўлади.

ҲАКИМ САТТОРИЙ

А. САПАРМАТОВ сурати

РАҲМАТЖОН ҚҮРБОНОВ:

«ЛАЗГИ» — ОДАМГА ЖОН АТО ЭТУВЧИ ОХАНГ

Комилжон Отаниёзов номли «Лазги» ашула ва рақс ансамблининг бадий раҳбари, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист, хушовоз хонанда Раҳматжон Қурбонов билан бир муддат суҳбатлашдик. Мулоқотимиз асосан Хоразм санъати, унинг умрбоқийлиги, халқчиллиги, оҳангдорлиги ҳусусида борди.

— Раҳматжон, «Лазги» сўзининг маъноси нима?

«Лазги» — Хоразм халқ куйларидан бирининг номи. Ривоят қилишларича, ана шу куй чалинганда одамга жон кирган экан. Янада аниқроқ қилиб тушунтирсам, «Лазги» — одамга жон ато этувчи мусикий оҳанг демакдир. Шунинг учун ҳам бу куйнинг бошланиши ғамгин бўлса-да, давоми шўх, ўйноқ. Эътибор берган бўлсангиз, «Лазги» куйи одамнинг кўнглидаги дардларни, ғуборларни ҳайдайди, қўлни поклайди. Куй янраганда уйнамаган кишининг ҳам беихтиёр ўйнагиси келиб кетади. Хоразмда бўлганмисиз? Бизнинг дийрда «Лазги»га уйнамайдиган бирорта ҳам одам топилмади. Ана шу сеҳрли куйга мослаштириб, бизнинг бастакорларимиз бир қанча ашулалар яратишган. Кўпинча халқ яллалари, лапарлари «Лазги»

куйига жуда мос тушади. Мазкур қўшиқ ва яллалар куй обрўсини оширса оширганки, асло пасайтирмаган. Уста Комилжон Отаниёзов ижросида яратилган «Лазги» қўшиқларига муҳлислар қойил қолган.

— «Лазги» нафақат ўзбек халқиники, балки...

— Тўғри, «Лазги» куйи Шарқ халқларининг санъат намунаси бўлиб майдонга чиқди. «Лазги» янраганда Туронортда яшовчи барча миллат-элат беихтиёр сергак тортади, кўлларини қимирлатиб, ўйинга тушади. «Лазги» нафақат Туронзаминда, балки, кўпгина бошқа хорижий давлатларда ҳам маълум-у машҳур. Дунёда ўзбеки билган юрт борки, унинг «Лазги»сидан ҳам хабардор. Биз эса ана шу тарихни янада бойитиш учун қўлимиздан келгунча саъй-ҳаракат қилаверамиз.

— Хоразм санъатининг ўзига хослигини нимада деб биласиз?

— Хоразм — жаннатмакон дегани. Ер юзидаги бошқа бирорта халқда хоразмликлар каби санъат усуллари ва оҳанглари йўқ. Ровийларнинг ривоят қилишича, одамларни неча-неча асрлардан буён ўзига лол қилиб,

сеҳрлаб келаётган мусиқа санъати илк бор худди мана шу заминда пайдо бўлган экан. Хоразм гарчи санъаткорлар юрти бўлса-да, одамлари санъатга шунчалик чанқоқки, ўйлаб туриб, мен ҳам бу сирнинг тубига етолмайман. Балки, жаннатмаконлиги учун шундайдир.

Хоразмда «Эшак бўлиб меҳнат қил, подшо бўлиб дам ол» деган ҳикмат бор. Халқимиз ўта меҳнатсевар ва ўз навбатида санъатдан ҳузурланишни ҳам билади. Ҳар сафар Хоразмга борсам шу нарсани кузатаман, улар санъат оламида подшо бўлиб дам оладилар.

— Хоразмда қўлига тор ушлаган, санъат оламига кирган борки, гарчи машҳур ҳофиз Комилжон Отаниёзовни умуман кўрмаган бўлса-да, ўзларига устоз санайдилар. Бу сирнинг боиси нимада?

— Биласизми, Комилжон Отаниёзов Хоразмда Пир даражасига кўтарилган буюк инсон. Нафақат Хоразмда, бутун Туркистонда ҳам санъаткорлар пири ҳисобланади. Пирни эса «Устоз» дейиш бошловчи санъаткор учун ҳам катта шараф. Эшитгандирсиз, Хоразмда устоз бир овоздан Уста деб алқанади. Хоразмда уста

айтувчи ҳофиз ҳам бўлганлар.

...Муҳлисларни ўзига ром қилган паричеҳра, машҳур рақоса тек турибди. Қўллари ҳавода муаллақ, озгина ердан кўтарилган бир оёғи ва бутун вужуди шу ҳолатда қотиб қолгандек. Дафъатан ҳайкал деб ўйлайсиз. Торнинг мунгли садолари қалбларни сел қилиб юборади. Айниқса, най навоиси торга жўр бўлгач, бутун ўтмиш кўз ўнгингизда намоён бўлади. Санъаткорларни ҳам, минглаб томошабинларни ҳам куй сеҳри оғушига олган, гўё, куй бутун зални ўз домига тортгандек. Куй ўзгара бошлайди, оҳанг ўзгара бошлайди. Куй ўзгара бошлаши билан раққосанинг бармоқлари ҳаракатга келади, аста-секин оёқларига жон киради. Гўё, унга ҳақиқатдан ҳам жон асто этилаётганга ўхшайди. «Тош қотиб турган ҳайкал» тирилади. Раққоса ўзлигини намоён қила бошлайди, минг хил ноз, мақом билан ҳаракатланади. Беихтиёр кўзимни раққосадан узиб, залга боқаман: ёш болалар ҳам, ўсмир-ўспиринлар ҳам ўйнаб етибди. Қарияларнинг ҳам юзида ўзгариш аломатлари зоҳир бўлибди, улар ҳам беихтиёр елка учирадилар. «Лазги»нинг сирини, қудратини тушунгандек бўламан. Санъатнинг, куйнинг, хонанда ва раққосанинг сеҳрига тасаннолар ўқийман.

«Лазги» куйи билан дастур ҳам тугайди. Раҳматжон Қурбонов билан қайта суҳбатлашининг ортиқчилигини сезаман. Залдан ташқарига соф ҳавога чиқарканман, узоқ-узоқларга овозим етгунча дегим келади: «Лазги» — жон ато этувчи мусиқа экан, оҳанг экан, сеҳр экан, ноз экан, роз экан, ғамза экан». Беихтиёр кўнглим кўтарилиб кетади. Ҳаёлимни эса минг хил уй, орзу-истақлар чулғаб олади.

ЖАЛОЛ ЯХШИБОВ

СОДИҚ МАҲКАМОВ сурати

ҲАЙВОНОТ БОҒИ

— Алло! Ун уч-у, қирк бешнинг хайдовчиси ким?
— Қўчқор.
— Уни телефонга чакиришнинг иложи борми?
— Қўтонга кетган.
— Қаерга?
— Қўтонга.
— Ҳазиллашманг, чакиринг буёкка!
— Ҳазиллашётганим йўк. Ростдан ҳам эрталаб даштга — қўтонга кетган.
— Ким билан гаплашяпман ўзи? Исмнингиз нима сизни?
— Олмаҳон!
— Бўлмаса, инжинерни чакиринг! Исмни нима уни?
— Қўзивой! У киши ҳам Қўчқор билан даштга кетган.
— Сингдим, сиз билан ҳазил-мазах қилиб ўтиришга вактим йўк! Менга қўй-қўзи, қўчқор-пўчқор, олмаҳон-полмаҳон деб бошимни кўп қотирманг!..

— Уф-ф! Канака кишисиз ўзи? Буларни исми шунақа бўлса мен айбдорми?..
Эртаси кунини Холмат ака «Автопарк» идорасига бориб, тўғри бошлиқнинг олдига кирди ва кечаги воқеани гапириб берди.
— Ҳазил ҳам эви билан-да! Телефонда бу котибангиз нукул хайвонларни номини айтиб, одамни роса лақиллатди. Кечирасиз ука, бу ер автопарки еки хайвонот боғими? Менга ун уч-у, қирк бешнинг хайдовчиси керак!
Бошлиқ бугун ҳам Холмат ака сўраётган машина банд эканлигини айтиб, узр сўради. Эртага албатта битта машина тўғрилаб беришга ваъда берди. Холмат ака энди чиқиб кетаётган эди, бошлиқ уни тўхтатди.
— Шошманг, Холмат ака, мен ҳам ўша томонга кетаяпман, йўл-йўлақай сизни ҳам ташлаб ўтаман, — деди бош-

лик аллақандай тугмачани босиб. Зум ўтмай хона эшиги очилиб, дўмбоқина киз кириб келди.
— Эшитаман, Дадабўри Қоплонович!
— Олмаҳон, мен яна Қўчқорни олиб даштга кетаяпман, — деди бошлиқ котибага кўрсатмалар бериб. — Арслон Шербоевич яна бир машина тўнг сўрабди. Узим бирга бормасам, бу Қўчқор яна канакасидан ортиб келади?.. Ха, айтганча, Олмаҳон, ўринбосарим Бўривой келиб қолса, завгар Шер акага учрашсин, сўнг иккала-си биргаликда механик Игрити-Тигри, хуллас ўшаникига ўтишсин. Биз қайтишда ўшанакасига кириб ўтамиз...

Эгамназар ТОНГОТАРОВ,
Самарканд вилояти,
Пахтачи тумани,
«Хумор» жамоа хўжалиги.

Етти марта кийиб, бир марта сотиб ол.

Ер шарининг бир бурчагидан келган эмиш! Шарда бурчак нима қилади!

Бировлар ўзининг кучсизлигини исботлаш учун, кўп куч сарфлашади.

Агар оладиган нарсангизни баҳоси чақиб олса, демак пул — ари экан.

Қиз йигитни қанча қаттиқ қучоқлагани сари, йигит шунча шишиб кетаверади.

ТЕГИРМОНДАН БУТУН ЧИҚҚАН ГАПЛАР

Аёлларни қанчалик ҳурмат қилсак, уларнинг эрларига шунчалик ёмон кўринамиз.

ЗАГС — севгининг сифатини текширадиган ташкилот.

Ҳамманинг хизматига яраша бераверсак, қандай қилиб пулни иқтисод қилишимиз мумкин!

Бир йиқилиб турдингми, энди маҳкам ушла!

Уйқу шундай бир махлуқки, унга ҳеч қандай куч бас келолмайди.

ҚАЙТА

ЭШИТТИРИЛАДИ

Об-ҳавони аниқлаш марказидан олиниши мумкин бўлган бугунги маълумот ўз вақтида келмаганлиги учун телемошабинлардан узр сўраб, унинг ўрнига кечагисини қайта йўқиб эшиттирамиз.

ТТТ

ДЕВОРИДАГИ

ЭЪЛОНЛАР

ДИҚҚАТ! ИССИҚ СУВ!

«Чаманзор» мавзесида яшовчи ўртоқлар диққатига! Иссиқ сув қувурларининг носозлиги туфайли яқинда 13 май кунидан то 20 майгача иссиқ сув ўчириб қўйилади. Шунинг учун, эҳтиёт шарт, бугун уйдаги идишларга иссиқ сувдан жамлаб қўйишингизни сўраймиз.

13 — ЖЭК маъмурияти

ТУРГАН БИТГАНИ ЖУМБОҚ

Сизнинг товугингиз қўшингизни сомонхонасида туҳум қўйса, туҳум кимга тегишли бўлади? Сизгами ё қўшингизгами?

Сиз умр бўйи ағдариб юрган ердан, биров бир кун ағдариб бир ҳум тилла топиб олса, бу тилла кимга тегишли? Сизгами ё унгами?

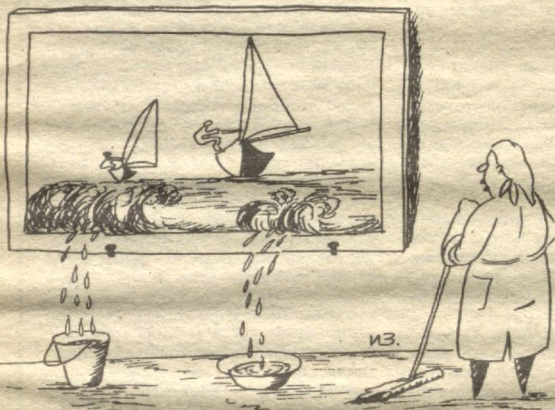
Агар сизни ноҳосдан ит қопиб олса, кимни жавобгарликка тортиш керак? Итнинг ё итнинг эгасинини?

Футбол чиптасига қўшиб лотарей билетини ҳам сотиб олдингиз. Зарурат туфайли футболга боролмадингиз ва лотарей билетини қўшингизга бериб юбордингиз. Агар, у, шу билетга машина ютса, бусизнинг бахтингизми ё уни бахтими?

Агар ёш думалок бўлганида уйлар қанақа шаклда қурилган бўлар эди? Думалокми ё юмалок?

Хўтик неча ёшдан кейин эшак ҳисобланади?

Илҳом ЗОЙИР

Хандалар

Эрининг ҳар кунини маст бўлиб келиши жонига теккан хотин ахшири деди:
— Бўлди, энди чидамайман... Ё мени де, ё ароқни...
Эр олдинга сал гангиб, сўнг ютишиб қўйди ва хотинига юзланиб сўради:
— Ароқ нечта ўзи...

Врач ҳузуридан дори олиш учун рецепт ёздириб чиқаётган бир кексароқ киши йўлакда танишини учратиб қолди. У қўлидаги рецепт қўғозини ҳамсухбатига кўрсатиб деди:

— Врачларга ҳайронман-да, чумоли ўрмалагандек ёзишади, кейин ҳеч ким тушунайди...

— Қайтага яхши-ку, — деди унга жавобан шериги. Ма-на, яқинда мен худди шу врачга рецепт ёздириб олган эдим. Икки ой трамвайда бепул юрдим. Ўша қўғозни кўрсатиб, уч марта театрга пул-сиз кирдим. Кейин биттаси ялиниб туриб олган, қиммат-баҳо акция қўғозига алмаштириб юбордим. Энди яна янги рецепт ёздириб олиш учун келаяпман...

Русчадан И. БҲРИБОВ
ўғирди

ЖАМОАТЧИЛИК КЕНГАШИ:

Зокир УБАЙДУЛЛАЕВ, Рўзимат САҒОЕВ,
Абсалом УСАНОВ, Абдумуталлиб РИЗОҚУЛОВ,
Муассис: Ўзбекистон Республикаси Болалар жамғармаси.

Газетамиз ҳомийси Ўзбекистон Республикаси Болалар жамғармасининг «Чинор» илмий ишлаб чиқариш бирлашмаси.

Тахририят келган хатларга ёзма жавоб қайтармайди. Шунингдек, фуқаролар билан ташкилотлар ўртасида воситачилик ҳам қилмайди. Газетамиздан олинган маълумотлар «Оила ва жамият»дан деб кўрсатилиши шарт.

МАНЗИЛГОҲИМИЗ:

700029, Мустақиллик майдони, 1-бино.

Телефон: 39-43-95
Икром ИСКАНДАР наватчилик қилди

Обуна индекси — 64654

Рўйхатга олиш № 33

Буюртма № Г-976. 34584 нусхада чоп этилди.
Офсет усулида босилди. Формати А-3, ҳажми, 2 босма табоқ.